

2011RGW141 Bijlage 2

Beleidsnota edelhert, damhert en wild zwijn provincie Utrecht Commentaarnota

Inleiding

Het concept van de Beleidsnota is in september 2011 aan betrokken organisaties toegezonden en hen de mogelijkheid geboden om te reageren. De opmerkingen zijn in deze notitie samengevat en voorzien van een provinciale reactie.

Afkortingen

DWHC	Dutch Wildlife Health Centre
FBEU	Stichting Faunabeheereenheid Utrecht
FF	Faunafonds
LTO	LTO-Noord
NPUH	Overlegorgaan Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug
PR	Prorail
SBB	Staatsbosbeheer
SSVDZ	Stichting Sneeuw voor de Zon
UL	Stichting Het Utrechts Landschap mede namens Natuurmonumenten Noord-Holland en Utrecht.
UPG	Utrechts Particulier Grondbezit

Algemeen

De gemeenteraad van de gemeente Utrechtse Heuvelrug is in meerderheid van mening dat de komst van genoemde grote hoefdieren (edelhert, damhert en wild zwijn) dusdanige nadelige consequenties zal hebben (verkeersveiligheid, schade, meer hekken) dat het laten ontstaan van een populatie op de Utrechtse Heuvelrug niet wenselijk is.

Ten aanzien van damhert en wild zwijn voorziet de beleidsnota in een nulstand. Voor het edelhert wordt er door ons van uitgegaan dat een lage stand en een voorzichtige start niet hoeft te betekenen dat de nadelige gevolgen onacceptabel zijn. Wij sluiten echter niet uit dat de uitkomst van de evaluatie aanleiding is om te besluiten dat edelherten in de Utrechtse situatie niet verenigbaar zijn met de activiteiten die er plaatsvinden. Voor het op voorhand hiertoe besluiten hebben we onvoldoende onderbouwing.

SSVDZ vindt dat de beleidsnota, vanuit de dieren gezien, een verslechtering is van het huidige beleid.

Wij zijn van mening dat er met deze nota een afweging tot stand is gekomen waar naast het natuurbelang ook maatschappelijke belangen een rol gespeeld hebben. Voor het duurzaam voortbestaan van damhert en wild zwijn in Nederland heeft het beleid zoals verwoord in de nota geen gevolgen.

SSVDZ vraagt zich af waarom er in de nota staat dat op basis van de gevolgen en knelpunten een visie en provinciaal beleid ten aanzien van edelhert, damhert en wild zwijn beschreven wordt en niet op basis van de mogelijkheden en de biodiversiteit/ecologische waarde en de attractiviteit?

Met gevolgen en knelpunten worden nadrukkelijk ook de bijdrage van de hoefdieren aan de biodiversiteit en belevingswaarde bedoeld zoals verder in de nota en in de bijlage beschreven is.

NPUH vraagt om het beleid als beleid in ontwikkeling te beschouwen en het ook die lading te geven in de beleidsnotitie. Benoem dit als een tussenstap.

In de nota is aangegeven dat er na evaluatie mogelijk aanpassing van het beleid ten aanzien van het edelhert zal plaatsvinden. Vooralsnog wordt niet verwacht dat het beleid ten aanzien van damhert en wild zwijn gewijzigd zal worden.

NPUH wil een rol spelen en inbreng leveren in de verdere uitwerking van de beleidsnotitie en vervolgstappen. Een aantal onderdelen, zoals het faunabeheerplan, de schaderegeling en aansprakelijkheid, vraagt een verdere ontwikkeling waarbij kennis en kunde van terreineigenaren, gemeentelijke overheden, landbouwers, adviseurs en belangenbehartigers noodzakelijk is. De uitwerking van deze onderdelen is ook essentieel voor het draagvlak. Het Nationaal Park kan deze kennis en kunde leveren en inzetten. Wij bespreken graag met u hoe dit mogelijk wordt gemaakt.

Welke organisaties betrokken zullen worden bij de verschillende onderdelen van de uitwerking is op dit moment nog niet bekend. We zullen het verzoek van NPUH overwegen.

PR geeft aan dat het beleid van zowel voor als tegenstanders van ontsnippering felle reacties op zal roepen:

- waarom geld investeren in dure ecoducten, als de dieren er toch niet over mogen?

- waarom moeten de dieren nu ze zich eindelijk vrij kunnen bewegen naar andere gebieden afgeschoten worden?

Het is belangrijk om goed na te denken over de te verwachten negatieve reacties en hoe hier mee om te gaan. Het is niet een specifiek probleem waar ProRail tegen aan gaat lopen bij de uitvoering van het MJPO, maar ook RWS en de provincies. Is dit goed afgestemd ?

Wij zijn ons bewust van de verschillende standpunten en de daarbij behorende reacties. Op basis van bijeenkomsten met betrokkenen en op basis van de reacties op de conceptnota is de nota aangepast, maar zal nog steeds reacties oproepen. We zullen hier aandacht aan besteden bij de communicatie.

Beheer

Ten aanzien van edelhert, damhert en wild zwijn schrijft FBEU: De realisatie van in de toekomst eventueel noodzakelijk geacht beheer is noodzakelijk voor het creëren en of behoud van draagvlak voor de aanwezigheid van het edelhert in de provincie Utrecht. Gelet op de ervaringen van de FBE bij het beheer van reeën adviseert de FBE u om, als vangnet, expliciet ook de mogelijkheid van art. 67 (de aanwijzing) op te nemen indien bepaalde grondeigenaren, na overleg, geen bijdrage wensen te leveren aan het noodzakelijk geachte beheer. In dat geval dient de provincie personen aan te wijzen welke zonder toestemming van de betreffende grondeigenaar handelend kan optreden.

We hebben de mogelijkheid om op basis van artikel 67 een aanwijzingsbesluit te nemen om zonder toestemming van de grondeigenaar beheer mogelijk te maken opgenomen in de beleidsregels. We zijn voornemens alleen van deze bevoegdheid gebruik te maken indien het op vrijwillige basis beheren niet mogelijk blijkt.

FBEU geeft graag gehoor aan het verzoek tot het opstellen van een edelhertenbeheerplan incl. jaarlijkse uitvoeringsplannen. Het spreekt voor zich dat wij het tevens als onze taak beschouwen om toe te zien op de gecoördineerde uitvoering van het eventueel noodzakelijk geachte beheer. Om deze taken naar behoren uit te kunnen voeren is echter aanvullend budget noodzakelijk.

De financiering van de Faunabeheereenheid in relatie tot de taken is onderwerp van het jaarlijkse overleg over de begroting. Op het moment dat edelhertenbeheer noodzakelijk wordt zal dit door de Faunabeheereenheid zelf aangegeven dienen te worden.

Om de zichtbaarheid van edelherten te vergroten dienen bepaalde randvoorwaarden bij het beheer in acht te worden genomen. FBEU is voorstander om deze randvoorwaarden vast te leggen in het edelhertenbeheerplan en de zichtbaarheid als uitgangspunt in uw provinciale beleid vast te leggen.

Omdat zichtbaarheid op bepaalde plaatsen wel en op andere plaatsen juist niet gewenst is, en omdat er op dit moment niet bekend is waar edelherten zich gaan vestigen is het zinvol om zichtbaarheid inderdaad te betrekken in het edelhertenbeheerplan. Voor de beleidsregels volstaan we met het melden van het onderwerp bij het vestigingsgebied.

NPUH vraagt om in de beleidsnotitie en de verdere uitwerking een verbinding te leggen met al bestaande programma's en projecten die werken aan ruimtelijke verbetering van het gebied, zoals het programma Ontsnippering. Maak aan de hand hiervan duidelijk of het gebied geschikt is voor grote hoefdieren en welke maatregelen dan nog nodig zijn (zoals verkeersmaatregelen). En bepaal of de consequenties van deze maatregelen wenselijk zijn (zo kan er spanning ontstaan tussen de doelstelling onthekking en hekken ten behoeve van het functioneren van eoducten).

We zullen een door u aangegeven verbinding zeker leggen, maar dat is naar onze mening pas aan de orde als bekend is waar de edelherten binnen trekken en waar ze zich gaan vestigen.

Ter bespoediging van de uitvoering van het beheer adviseert de FBEU om op voorhand een ontheffing art 68 aan de FBE af te geven (die pas na toestemming uwerzijds kan worden doorgeschreven) voor het regulerend kunnen optreden buiten de potentiële leefgebieden.

We hebben de mogelijkheid om op basis van artikel 68 een ontheffing op voorhand te verlenen om beheer in de nul-standgebieden voor edelhert mogelijk te maken opgenomen in de beleidsregels.

SBB geeft aan dat het voor wat betreft het edelhert van belang is om goed naar de gewenste stand te kijken zodat er een levensvatbare populatie kan ontstaan met een goed beeld van de eventuele negatieve effecten. Voor SBB is het van belang dat deze effecten hun houtproductiedoelstelling niet gaan frustreren of dat hiervoor een goede schaderegeling in het leven wordt geroepen. Natuurlijk erkent SBB net als de andere TBO's juist ook de waarden van deze grote hoefdieren voor de biodiversiteit en voor de recreatie.

Een levensvatbare populatie edelherten is het uiteindelijke doel. Voor het zover is zal ervaring op gedaan worden met de gevolgen van de aanwezigheid van edelherten. Het beheer zal gericht zijn op een lage stand waardoor de positieve invloed van edelherten ten aanzien van de biodiversiteit benut kunnen worden en waarbij schade beperkt blijft. Wij gaan er van uit dat ook SBB voorstander is van een combinatie van verbeteren van de biodiversiteit in combinatie met houtproductie. Dat vraagt ook om acceptatie van een zekere mate van begrazing van jong boompjes bij natuurlijke bosverjonging of aanplant.

NPUH vraagt om het gebied waar de beleidsnotitie op gericht is weer te geven op kaart. In de beleidsnotitie wordt gesproken over provincie Utrecht, gebieden Utrechtse Heuvelrug, uiterwaarden en Gelderse Vallei. Voor

de helderheid is het noodzakelijk om dit op een kaart weer te geven. Laat hierbij zien hoe de verschillende functies in het gebied aanwezig zijn: natuur, landbouw, recreatie en andere functies zoals wegen. NPUH verzoekt om in de beleidsnotitie een eerste aanzet voor een ruimtelijke visie en faunabeheerplan te verwerken, en de ambitie om deze de komende maanden verder uit te werken gezamenlijk met de gebiedspartijen. In de beleidsnotitie moet onderscheid worden gemaakt naar dieren die koloniseren en dieren die zich vestigen. Niet in alle gebieden is het wenselijk dat de dieren zich vestigen, maar is het wel nodig dat de dieren daar door heen trekken (koloniseren) om op de Utrechtse Heuvelrug te komen. Dit onderscheid kan goed in beeld worden gebracht in een ruimtelijke visie en moet onderdeel uitmaken van de beleidsnotitie. NPUH vraagt om een aantal te noemen bij het edelhert. In de beleidsnotitie wordt gesproken over een laag aantal bij de soort edelhert. Het is van belang dat wordt aangegeven welk aantal hierbij beoogd wordt.

In de beleidsnota zijn nu twee dichtheden genoemd die als richtgetal gezien kunnen worden. Eén edelhert per 100 ha in het 'doortrekgebied' en twee edelherten per 100 ha in het vestigingsgebied. Het gaat hier om richtgetallen omdat het sterk afhankelijk van de plaatselijke situatie is welke aantallen daarbij mogelijk zijn. Wij sluiten niet uit dat in het vestigingsgebied zijnde de Utrechtse Heuvelrug en de daaraan grenzende uiterwaarden lokaal een zeer lage stand zal worden nagestreefd en op andere plaatsen een hogere stand.

FF vindt het van belang de doelstand van het te verwachten aantal edelherten in het gebied Utrechtse Heuvelrug te baseren op het natuurlijk voedselaanbod van het leefgebied zelf en niet mede te baseren op het medegebruik van de landbouwgronden. Medegebruik van landbouwgronden wordt door velen nogal eens als iets vanzelfsprekends gezien maar FF denkt daar toch iets anders over. Bij een geringer aantal edelherten, gebaseerd op het natuurlijk voedselaanbod en de natuurlijke draagkracht van het gebied, is het wellicht ook eenvoudiger om de gewenste doelstand te handhaven door beheer en mag verwacht worden dat de dieren minder snel uit het leefgebied zullen treden op zoek naar voedsel. Mocht er overigens toch schade aan landbouwgewassen optreden, dan kan deze schade voor een vergoeding van het Faunafonds in aanmerking komen. Bij bepaalde gewassen verlangt het FF dan wel als voorwaarde dat een hertenkerend raster is geplaatst en dat als de schade in een nulgebied is veroorzaakt, er een ontheffing voor afschot is aangevraagd. De gewassen waarbij plaatsing van een raster een voorwaarde is, zijn kapitaalsintensieve teelten als boomteelt, fruitteelt, asperges, bloembollen, bloemen, aardbeien e.d. Uit ervaring weet het FF dat een aantal van die gewassen ook op de Utrechtse Heuvelrug worden geteeld. De vraag die zich dan in dit kader voordoet is of het redelijk en billijk is om van een grondgebruiker een forse investering te verlangen in een hertenkerend raster als door beleid van de provincie nu ineens schade door edelherten dreigt. FF kan zich in zo'n situatie voorstellen dat er voor wordt gekozen geen edelherten toe te staan in de directe nabijheid van bedrijven die kwetsbare gewassen telen.

We hebben de beleidsnota in die zin verduidelijkt door richtgetallen aan te geven voor de dichtheid van edelherten waarbij we niet uitsluiten dat lokaal, bijvoorbeeld vanwege bepaalde agrarische activiteiten, een aanzienlijk lagere stand kan worden nagestreefd. We delen de mening dat bij het bepalen van de stand van edelherten het medegebruik van landbouwgronden geen uitgangspunt zou moeten zijn, maar dat dat vanwege de menging van geschikte landschapselementen en agrarisch gebruikte gronden lastig is te bepalen. Mede daarom is er voor het doortrekgebied Gelderse Vallei gekozen voor een stand (richtgetal) van 1 edelhert per 100 ha.

In de beleidsnotitie is een en ander geschetst over een draaiboek en een edelhertbeheerplan. De gebiedspartijen NPUH bevelen u aan niet te wachten tot het vestigen van het eerste edelhert, maar dit jaar nog te starten met het opstellen van de contouren van een edelhertbeheerplan en ruimtelijke visie en maatregelen.

We voegen een kaart bij de notitie. Op deze kaart zullen we onderscheid maken tussen de gebieden die gebruikt worden om doorheen te trekken en de gebieden waar vestiging kan plaats vinden. Ook is de tekst daarop aangepast. Het opstellen van een edelhertenbeheerplan (al of niet als onderdeel van het faunabeheerplan) is pas aan de orde als bekend is waar kolonisatie gaat plaats vinden. Het draaiboek zal wel op korte termijn worden opgesteld.

Ten aanzien van het edelhert is LTO het zeer oneens met het voorgenomen beleid om kolonisatie en zelfs vestiging van het edelhert binnen de Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug en aangrenzende uiterwaarden te introduceren. De noodzaak daartoe ontgaat LTO geheel. Het edelhert is géén in Nederland bedreigde diersoort. De soort vormt een extra risico voor de verkeersveiligheid, een veterinaire risico voor de veehouderij en de soort kan grote schade aan landbouwgewassen veroorzaken.

Wij nemen kennis van het standpunt van LTO en zijn van mening dat in de notitie aangegeven is dat het niet de bedoeling is om edelherten te introduceren, maar om een natuurlijke kolonisatie niet bij voorbaat te verhinderen, maar voorzichtig ervaring op te doen met aanwezigheid van de beschermde diersoort edelhert. Om de door LTO omschreven risico's zoveel mogelijk te beperken zal een lage stand en lage aantallen nagestreefd worden.

UPG geeft aan dat de meningen of de Heuvelrug/ Gelderse Vallei een geschikte leefomgeving voor een levensvatbare populatie edelherten kan herbergen uiteen lopen en niet eenduidig zijn. Het UPG kan zich voorstellen dat een klein aantal stuks dieren (edelherten) wordt toegelaten. Dit om daarmee ook verder zicht te krijgen op de consequenties van de aanwezigheid van deze dieren binnen een op een duidelijke kaart aangegeven gebied van de Gelderse Vallei en De Heuvelrug met de uiterwaarden. Het toelaten van het edelhert dient volgens

het UPG echter alleen plaats te kunnen vinden indien voldaan wordt aan de invulling van een aantal randvoorwaarden. Het is belangrijk dat de provincie serieus en adequaat oplossingen biedt en daarmee laat zien een betrouwbare partner te zijn. Dit is volgens ons een absolute must bij het verkrijgen van draagvlak bij de uitvoering van het beleid. De randvoorwaarden ziet de UPG als volgt:

1. Er dient een goede adequate schaderegeling (inclusief vervolgschade) te worden opgesteld/ingesteld voor de landbouw. Het UPG is het dan ook niet eens met de benadering zoals die in de beleidnota is gekozen, om ontstane schade achteraf via het schadefonds te laten uitkeren. Het UPG wordt graag betrokken in de beoordeling van de effectiviteit van deze schaderegeling.
2. Speciaal aandacht vragen wij voor schade aan bossen/tuinen/(historische) parken/ golfbanen, waar zelfs de vigerende faunafonds schaderegeling niet van toepassing is. Ook hier dient een schaderegeling voor ontwikkeld te worden of op een andere manier tot afspraken gekomen te worden waarmee richting de eigenaren tegemoet gekomen wordt aan de ontstane schade.
3. In het kader van de verkeersveiligheid dienen snelheidsbeperkende maatregelen te worden genomen door provincie en gemeenten. Het UPG signaleert een groot probleem met betrekking tot de hoge snelheden die op een aantal wegen (provinciaal en gemeentelijk) worden gereden. Het aantal aanrijdingen met reeën is hier helaas reeds een goed (negatief) voorbeeld van.
4. Daarnaast zien we een probleem met het plaatsen van rasters om de soorten te geleiden naar "veilige oversteekplaatsen". Dit is in tegenspraak met gewenste situatie in het kader van ontsnippering in het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Hier dient samen met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug naar oplossingen worden gezocht om dit te ondervangen en/of tot alternatieven te komen.
5. Vastleggen van heldere afspraken over regulatie van het aantal stuks. De provincie dient er op toe te zien dat dit wordt nageleefd.

We voegen een kaart bij de nota. Ten aanzien van de genummerde punten:

1&2 Een regeling voor edelherten ligt ons inziens niet voor de hand. Gewasschade veroorzaakt door reeën of door edelherten zullen op een vergelijkbare manier worden behandeld als dat volgens de regels van het Faunafonds zal plaatsvinden. Een adequaat beheer om een lage stand van edelherten te realiseren zal bijdragen aan de beperking van de schade. Dat geldt ook voor de door het UPG verwachte schade aan tuinen, parken en golfbanen. Aangegeven is dat in gebieden waar edelherten verschijnen een afweging gemaakt wordt tussen schadedreiging en/of risico's voor verkeersveiligheid en de omvang van de groep edelherten ter plekke.

3&4 In combinatie met ecoducten en op plaatsen waar de risico's van aanrijdingen te groot zijn zullen rasters ingezet worden. Op andere plaatsen zullen snelheidsbeperking en/of signalering een oplossing bieden. Op voorhand is het niet mogelijk om hier duidelijkheid te bieden. Het is nadrukkelijk onze bedoeling om versnippering zoveel mogelijk te voorkomen.

5 Voor betrokkenen is het duidelijk dat het uitvoeren van het beheer dient plaats te vinden. Door jaarlijkse uitvoeringsplannen te maken en de stand te monitoren wordt voor alle partijen inzichtelijk of er voldoende beheer plaats vindt. Wij kunnen in geval van onvoldoende beheer dit afdwingen met een aanwijzing. Deze mogelijkheid is opgenomen in de nota.

UL is van mening dat er op de Utrechtse Heuvelrug meer dan voldoende plaats is voor zowel edelhert als damhert als er ook incidentele uitwisseling is met de populatie van de Veluwe.

Wij delen die mening niet. Bovendien hebben ook andere aspecten dan alleen ruimte een rol gespeeld bij de afweging zoals grotere risico's bij een vrijlevende populatie damherten. Op de mogelijkheid van het handhaven van een kleine groep damherten op de Plantage Willem III wordt aan het einde van deze commentaarnota kort ingegaan.

UPG stelt dat het, mede gelet op het beschikbare leefgebied, niet realistisch is dat er op termijn ruimte zou zijn voor een levensvatbare populatie voor zowel het damhert als het edelhert. Wij delen de mening van de provincie hierin.

Dit standpunt is verwoord in de nota.

FF kan zich prima vinden in de opvatting dat ten aanzien van het damhert en het wilde zwijn in de provincie Utrecht een nulstand zal worden nagestreefd en onderschrijft de motivering van deze beleidslijn

Dit standpunt is verwoord in de nota.

Ten aanzien van het damhert en het wild zwijn kan LTO de redenering uit de nota volgen, dat een blijvende nulstand in de provincie Utrecht wordt nagestreefd.

Dit standpunt is verwoord in de nota.

NPUH vraagt om in de beleidsnota een standpunt over het damhert in te nemen.

Het standpunt ten aanzien van het damhert in de provincie Utrecht is dat we voor deze hoefdiersoort een nulstand nastreven. Op de mogelijkheid van het handhaven van een kleine groep damherten op de Plantage Willem III wordt aan het einde van deze commentaarnota kort ingegaan.

SSVDZ vraagt hoe groot de schade door damherten in 2010 geweest is.

In 2010 is schade gemeld van enkele maïspcelen en van een plantvak van jong bos. Deze zijn door provinciale medewerkers bezocht en hebben ons ervan overtuigd dat er een dreiging is van belangrijke schade ook voor andere percelen.

UL stelt voor om zwerfende wilde zwijnen een kans te geven en niet een absolute nulstand voor deze soort te realiseren in verband met de vele positieve effecten die deze soort kan hebben op de biodiversiteit.

NPUH vraagt om het wild zwijn mee te nemen in toekomstige evaluaties van wildbeheer.

Wij hebben een zorgvuldige afweging gemaakt ten aanzien van alle drie de hoefdiersoorten en achten de risico's samenhangend met wilde zwijnen te groot om met deze soort ervaring op te doen. Ook zal het wild zwijn vooralsnog geen onderwerp zijn van de evaluatie. Wel zal geregistreerd worden of er wilde zwijnen in Utrecht gedood zijn.

De gebiedspartijen in het NPUH beseffen zich dat het toelaten van het wild zwijn op de Utrechtse Heuvelrug consequenties van dien aard heeft dat dit (nu) niet mogelijk is.

Dit standpunt is verwoord in de nota.

UPG stelt dat de omvang van negatieve gevolgen/consequenties van het wilde varken van dien aard is dat het niet verantwoord is dat deze soort een plek krijgt binnen de provincie.

Dit standpunt is verwoord in de nota.

FF kan zich prima vinden in de opvatting dat ten aanzien van het damhert en het wilde zwijn in de provincie Utrecht een nulstand zal worden nagestreefd en onderschrijft de motivering van deze beleidslijn

Dit standpunt is verwoord in de nota.

Ten aanzien van het damhert en het wild zwijn kan LTO de redenering uit de nota volgen, dat een blijvende nulstand in de provincie Utrecht wordt nagestreefd.

Dit standpunt is verwoord in de nota.

SSVDZ stelt dat de komst van het wilde zwijn bij veel landgoedeigenaren en burgers binnen het Nationaal Park toegejuicht wordt. En dat uit eigen onderzoek van SSVDZ blijkt dat er wel degelijk draagvlak is voor het wild zwijn vanuit veel landgoedeigenaren en burgers binnen het Nationaal Park.

Uit de reactie van UPG en de gemeente Utrechtse Heuvelrug blijkt niet dat de komst van wilde zwijnen wordt toegejuicht. In tegendeel zowel gemeente als UPG geven aan de komst van wilde zwijnen niet wenselijk te vinden.

SSVDZ reageert op de zin dat het Faunafonds als preventieve maatregel voor wilde zwijnen verlangt dat er stroomdraden en akoestische middelen ingezet worden hetgeen voor de grondgebruiker aanzienlijke kosten met zich mee brengt. SSVDZ geeft aan dat dit pas verlangd wordt als de dieren zich echt hebben gevestigd. Voor die tijd verlangt het Faunafonds dit niet.

Dit is correct en is bij ons bekend. De nota gaat echter over het al of niet vestigen van wilde zwijnen in de provincie Utrecht. Als dat gebeurt dienen grondgebruikers die maatregelen te treffen.

SSVDZ vraagt zich af uit welk onderzoek blijkt dat wilde zwijnen op natte heiden en schraallanden een negatief effect kunnen hebben.

Dit is gebaseerd op ervaringen met dit type terreinen op de Veluwe.

UPG is van mening dat voor het realiseren van de nulstand de jachtgerechtigde direct moet kunnen afschieten met meldingsplicht achteraf. In verband met legaal vervoer zouden de grotere terreinbeheerders (jachthouders) wellicht bij voorbaat van enkele loodjes en ontheffingen voorzien kunnen worden.

Wij hebben de mogelijkheid om ontheffing op voorhand te verlenen opgenomen in de nota. Wel blijft het noodzakelijk om het gebruik van de ontheffing vooraf te melden zoals dat ook bij andere ontheffingen gebruikelijk is.

Draaiboek

De FBEU wenst graag betrokken te worden bij het opstellen van een draaiboek ter bepaling van de noodzakelijke stappen indien de eerste edelherten de provincie bereiken.

De Faunabeheereenheid zal in ieder geval betrokken worden bij het opstellen van het draaiboek. In overleg zal besloten worden welke andere partijen hierbij ook betrokken dienen te worden.

NPUH vraagt om in de beleidsnotitie weer te geven hoe het monitorings- en evaluatieprogramma eruit zou kunnen zien. Duidelijk moet zijn wat en hoe gemonitord wordt, hier kan in de beleidsnotitie een eerste aanzet voor gegeven worden. Dit moet ten minste gekoppeld worden aan het faunabeheerplan. Zij geeft daarbij een voorzet voor de deelnemers aan monitoring en evaluatie en wat daar in meegenomen dient te worden.

De wijze van monitoring en evaluatie zullen beschreven worden in het draaiboek. Daarin zal ook aangegeven worden wie daarbij betrokken worden.

Landbouwschade

Afstemming met het Faunafonds wordt door de FBEU aanbevolen zodat grondgebruikers bij eventuele schades niet worden gedupeerd.

In het voortraject is het Faunafonds betrokken. Wij zijn ons bewust van de rol van het Faunafonds bij de tegemoetkoming in schades en hebben dat ook in de beleidsnota beschreven.

NPUH geeft aan dat uit de gesprekken is gebleken dat voor veel gebiedspartijen het onmogelijk is een mening te vormen over wel of geen grote hoefdieren zonder een goed beeld te hebben van een schaderegeling. Door gebiedspartijen wordt veelal vereist dat er een 'goede schaderegeling' moet zijn. NPUH geeft daarbij een aantal voorwaarden waaraan een schaderegeling zou moeten voldoen.

LTO schrijft: in uw beleidsnota wordt onomwonden uitgesproken, dat er géén regeling voor schadevergoeding vooraf wordt opgesteld. Dit zetten wij af tegen de situatie dat boeren steeds meer geconfronteerd worden met wildschade, waar vooral bureaucratische rompslomp en een 'eigen risico' tegenover staan, zonder deugdelijke vergoeding voor de geleden schade. Zie ook de ganzenproblematiek in ons land!

Een regeling voor edelherten ligt ons inziens niet voor de hand. Gewasschade veroorzaakt door reeën of door edelherten zullen op een vergelijkbare manier worden behandeld als dat volgens de regels van het Faunafonds zal plaatsvinden. Een adequaat beheer om een lage stand van edelherten te realiseren zal bijdragen aan de beperking van de schade. Aangegeven is dat in gebieden waar edelherten verschijnen een afweging gemaakt wordt tussen schadedreiging en/of risico's voor verkeersveiligheid en de omvang van de groep edelherten ter plekke.

Het Faunafonds geeft aan dat als aan de voorwaarden is voldaan het Faunafonds een tegemoetkoming in de schade kan verlenen. Echter zij wordt voor wat de tegemoetkomingen betreft volledig gefinancierd door het Ministerie van EL&I. Het departement dringt er al jaren bij ons op aan dat we alles maar dan ook alles in het werk moeten stellen om de uitkeringen uit het Faunafonds zo laag mogelijk te houden. Het voornemen van de provincie Utrecht edelherten op de Utrechtse Heuvelrug toe te laten vergroot de kans op schade en zonder dat er afspraken worden gemaakt wie uiteindelijk de schade voor zijn rekening neemt ook de bijdrage van de rijksoverheid aan het Faunafonds.

Het Faunafonds zal in het kader van de decentralisatie van rijkstaken een verantwoordelijkheid worden van de provincies. Voor gewasschade veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten die op een natuurlijke wijze in een gebied verschijnen zal onder voorwaarden van het Faunafonds een tegemoetkoming verleend worden. Door het realiseren van lage dichtheden kan ook bijgedragen worden aan het beperken van gewasschade.

Veterinair risico

DWHC stelt voor om de zin "Echter, omdat de diergroep waartoe het ree behoort (Odocoileinae) gevoeliger lijkt te zijn voor dierziekten dan de diergroep waar edelhert en damhert toe behoren (Cervinae), wordt er vanuit gegaan dat het veterinaire risico voor de agrarische sector gering zal blijven." te verwijderen, omdat hiervoor geen wetenschappelijke basis is. Je zou kunnen volstaan met de eerste twee zinnen, of de laatste te vervangen door: "Het huidige veterinaire risico, gevormd door de aanwezigheid van reeën, wordt als gering beschouwd. Het veterinaire risico als het gevolg van het toelaten van edelherten of damherten zal licht toenemen vanwege de toename van het absolute aantal hoefdieren en vanwege het groepsgedrag van deze herten en de overlap met landbouwhuisdieren. Om geringe veterinaire risico's te behouden is het van belang om geen hoge dichtheden te laten ontstaan, en om veranderingen in de veterinaire risico's tijdig waar te nemen is het van belang de dierziekte situatie te (blijven) monitoren [DWHC]"

De zin is overgenomen uit het rapport "Veterinaire risico's van edelherten en damherten in robuuste verbindingen voor de veehouderij in Nederland. Is er sprake van een toename ten opzichte van het huidige risico gevormd door de aanwezigheid van reeën?" van het Central Veterinary Institute, Wageningen UR (Vos, C. J. & G. W. T. Groot Bruinderink, 2009). Omdat hier kennelijk verschil van mening bestaat tussen de onderzoekers zal de zin geschrapt worden en de voorgestelde zin toegevoegd.

DWHC begrijpt dat het plan is om een draaiboek op te stellen waarin o.a. de wijze van aanwezigheid van ziekte-overdrager in de edelhertenpopulatie gemonitord kan worden. Graag is het DWHC bereid om mee te denken [DWHC].

We zullen zeker gebruik maken van deskundigheid op het gebied van veterinaire risico's en zullen daarbij het aanbod van DWHC overwegen.

De FBE verzoekt in de notitie meer aandacht te besteden aan de onderwerpen Monitoring en Dierziekten. Thans is niet duidelijk wie, op welke basis, wanneer en op welke wijze verantwoordelijk is voor de (structurele?) uitvoering, aanlevering en coördinatie van tellingen. Voor een adequate monitoring is dit van essentieel belang. Eveneens vraagt de FBE aandacht voor de eventuele extra kosten die een adequate monitoring met zich brengt. Dierziekten vormen een risico voor dierpopulaties zelf maar kunnen in voorkomende gevallen gepaard gaan met forse economische verliezen van met name de agrarische sector. Een adequate en structurele monitoring van dierziekten wordt door de FBE noodzakelijk geacht.

Bij het opstellen van het draaiboek zal het onderwerp monitoring van dierziekten een van de onderwerpen zijn. In het draaiboek zal vastgelegd worden op welke wijze dierziekten gemonitord worden en op welke wijze dat gefinancierd wordt.

SSVDZ maakt de volgende kanttekeningen ten aanzien van het veterinaire risico van wilde zwijnen: Sinds 1995 worden aangereiden en deels geschoten wilde varkens gecontroleerd op ziektes en het blijkt dat deze dieren kerngezond zijn in Nederland. Als er een uitbraak is van een virus zal de bron/oorzaak liggen binnen de veeteelt en niet bij de wilde varkens. Dit mag niet onvermeld blijven. Risico is zodanig klein dat dit geen factor van belang is. Zou ik als beleidsmaker niet willen noemen omdat het de geloofwaardigheid schaadt.
Wij hebben aangegeven dat het risico gering is, maar dat de gevolgen groot kunnen zijn.

Verkeersveiligheid

Het is naar de mening van de FBE noodzakelijk dat eventuele aanrijdingen met grote hoefdieren zorgvuldig dienen te worden afgewikkeld en adequaat dienen te worden geregistreerd door de betrokken BOA's aangesloten bij de Stichting Valwild Utrecht. Uitbreiding van het aanwijzingsbesluit met de diersoorten edelhert, damhert en wild zwijn is hiervoor noodzakelijk (incl. de mogelijkheid tot nazoek met een ervaren zweethond indien het dier niet ter plaatse van het incident wordt aangetroffen). Nadere afspraken met de Stichting Valwild Utrecht over financiële vergoedingen en mogelijkheden ter verbetering van de vastlegging en registratie van aanrijdingen op een digitale kaart al dan niet door het verstrekken van GPS-handhelds, lijken eveneens wenselijk.
In de nota is vermeld dat het aanwijzingsbesluit uitgebreid wordt met de diersoorten edelhert, damhert en wild zwijn. Het ligt voor de hand om eventuele financiële consequenties te bespreken met de betrokkenen.

Afstemming andere provincies

De FBE benadrukt het belang van een goede afstemming met omliggende provincies en in het bijzonder de provincie Gelderland. Momenteel is in Gelderland buiten de Veluwe een zgn. 'nulstand' beleid voor edelhert, damhert en wild zwijn buiten de Veluwe. Indien dit beleid in Gelderland voor het Edelhert niet wordt gewijzigd is het onwaarschijnlijk dat vestiging van Edelherten op de Utrechtse Heuvelrug plaatsvindt. Evenzeer geldt dat afstemming moet worden betracht en samenwerking moet worden gerealiseerd tussen provincies en FBE's ten einde vestiging van damhert en wild zwijn in Utrecht te voorkomen.

Overleg met de provincie Gelderland vindt reeds plaats. Ondanks de nulstand buiten de Veluwe en enkele gedooggebieden, hebben er al vrijlevende edelherten in het grensgebied tussen Gelderland en Utrecht rondgezworven. Ook de zuidelijke route via de uiterwaarden van Nederrijn maakt kolonisatie van de provincie Utrecht mogelijk. De beleidsnotitie biedt de mogelijkheid om met een door edelherten zelf ondernomen kolonisatie om te gaan.

Communicatie

Momenteel voorziet de concept beleidsnotitie in het geheel niet over een paragraaf communicatie. Draagvlak is naar de mening van de FBE van essentieel belang bij de realisatie van het voorgenomen beleid en de eventuele keuzes in het beheer. Hiervoor is een goede communicatie (strategie + uitwerking) incl. bijbehorend budget noodzakelijk.

Een communicatieparagraaf is aan de nota toegevoegd. Er zal onderscheid gemaakt worden tussen communicatie over de beleidskeuzes die in de beleidsnota gemaakt worden en de communicatie over de uitvoering.

PR: Het beleid zal van zowel voor als tegenstanders van ontsnippering felle reacties oproepen:

- waarom geld investeren in dure ecoducten, als de dieren er toch niet over mogen?
- waarom moeten de dieren nu ze zich eindelijk vrij kunnen bewegen naar andere gebieden afgeschoten worden?

Het is belangrijk om goed na te denken over de te verwachten negatieve reacties en hoe hier mee om te gaan. Het is niet een specifiek probleem waar ProRail tegen aan gaat lopen bij de uitvoering van het MJPO, maar ook RWS en de provincies.

In een communicatieparagraaf wordt extra aandacht besteed aan communicatie over de beleidskeuzes en over de uitvoering.

Damherten Plantage Willem III

De FBE biedt haar kennis, expertise en betrokkenheid aan voor de gezamenlijke ontwikkeling van een plan gericht op het wegnemen van de populatie damherten op en om de Plantage Willem III.

Welke organisaties betrokken zullen worden bij de planvorming ten aanzien van damherten in ZO-Utrecht is op dit moment nog niet bekend. We zullen het aanbod van FBEU overwegen.

SBB geeft zich zorgen te maken over een mogelijk snel toenemende niet te beheersen populatie als het Damwild de plantage Willem III kan verlaten. Het is dan zeer belangrijk om een goed beeld van de populatie omvang te behouden en dit zal erg lastig worden als zij zich eenmaal gaan verspreiden over de heuvelrug.

Het is de bedoeling om buiten de Plantage Willem III een nulstand van damherten te bewerkstelligen. Voor een nulstand binnen het gebied van de Plantage of een beperkte stand waarbij handhaving van de nulstand daarbuiten geen probleem zal zijn zal een plan gemaakt worden.

UL geeft aan geen goede argumenten te zien om de damhertenpopulatie op de Plantage Willem III tot nul te reduceren. Ze geeft aan zelf een stand van maximaal 30 damherten op de Plantage Willem III en de aanliggende uiterwaarden te willen handhaven. Zij verwachten dat bij deze groeps grootte er slechts weinig damherten zullen uittreden.

Deze optie maakt nadrukkelijk deel uit van de planvorming om een nulstand buiten de Plantage te realiseren.

Een groep van maximaal 30 dieren kan echter niet als een levenskrachtige populatie beschouwd worden waardoor de status van een dergelijke groep eveneens onderwerp van de planvorming dient te zijn.

UPG stelt dat het alternatief om een kleine groep damherten in stand te houden op de Plantage Willem III alleen kan onder voorwaarde dat er een goed damwerend raster wordt geplaatst om de Plantage Willem III zodat dieren niet kunnen gaan zwerven in de aangrenzende gebieden.

FF: Wat wil de provincie nu? Nulstand of leefgebied voor damherten? Als er de komende jaren door de verschillende maatregelen (anticonceptie/schieten van mannelijke dieren) sprake is van een uitsterf beleid van deze damherten dan bestaat toch nog steeds de kans op landbouwschade. In dat geval kan het FF zich voorstellen dat er bij het Utrechts Landschap op wordt aangedrongen dat er in geen geval damherten van de gronden van de Plantage Willem III mogen ontsnappen. Om dat te voorkomen is een raster van tenminste 2.20 meter hoog een goede mogelijkheid om te voorkomen dat damherten kunnen uittreden, waarmee schade aan landbouwgewassen wordt voorkomen. Evenzo is het belang verkeersveiligheid hierbij gebaat. De binnen het raster aanwezige damherten kunnen dan mogelijk weer bestempeld worden als “gehouden dieren”, waarop andere regelgeving dan de FF-wet van toepassing is.

Wij stellen in de nota voor om planvorming te laten plaatsvinden waarbij verschillende opties mogelijk zijn. Het laten voortbestaan van een kleine groep op de Plantage is alleen dan reëel als handhaving van de nulstand buiten de plantage geen probleem is. Wellicht zijn er ook andere mogelijkheden dan het plaatsen van een damhertkerend raster.